

Joanna Sztaba, *Bystrzycki Michał* [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, pod red. Ewy Grin-Piszczyk, Tomasza Pu-
dłockiego, Anny Siciak, Przemyśl 2016 s. 32-34

BYSTRZYCKI MICHAŁ. 17 XI 1864 Oleszyce – 14 XI 1957 Przemyśl. Rzemieślnik, przedsiębiorca, radny i wiceburmistrz Przemyśla, społecznik. Syn Antoniego i Anny z domu Bitner. Miał troje rodzeństwa Franciszka i Różę oraz przyrodniego brata Konstantego.

Nauki początkowe odebrał w rodzinnych Oleszycach, gdzie zapewne wyuczył się także zawodu stolarza. W Przemyślu zamieszkał co najmniej od 1889 r. W 1890 r. założył zakład stolarski przy ul. Zamkniętej 6 (boczna ul. Dworskiego, obecnie Klonowicza). W 1898 r. wyjechał na 3 lata do Wiednia i tam wykonywał pracę na zamówienie. W 1901 r. rozwinął zakład inwestując w nowocześniejsze maszyny. Z końcem marca 1909 r. uruchomił fabrykę parową wyrobów stolarskich i parkietów przy ulicy Zamkniętej 6, w której praca wykonywana była przez kilkanaście maszyn. Składała się z budynku, specjalnie wzniesionego na ten cel oraz kilku pawilonów i magazynów. Zatrudniał w niej kilkadziesiąt osób (73 robotników w 1909 r.). Firma została zarejestrowana w przemyskim Sądzie Okręgowym 28 I 1911 pod nazwą „Parowa fabryka M. Bystrzyckiego”. Stosowano również nazwę: „Parowe fabryki wyrobów drzewnych tudzież tartak parowy i parkieciarnia – Michał Bystrzycki”. Otworzył także drugi zakład, który funkcjonował przy ulicy Strycharskiej (obecnie Bohaterów Getta). Oferował pełny asortyment wyrobów drewnianych: stolarka budowlana, parkiety, meble. Posiadał przedstawicielstwa swojej firmy m.in. w Gdyni, Katowicach i w Warszawie. W latach 30. XX w. wygrał przetarg na roboty stolarskie w Sejmie RP.

W 1913 r. wykonywał parkiety i część prac stolarskich w nowo wybudowanym czteropiętrowym gmachu przy placu Na Bramie, na rogu ulic Franciszkańskiej i Jagiellońskiej.

Michał Bystrzycki był głównym fundatorem bursy dla młodzieży rękodzielniczej w Przemysłu przy ul. Dworskiego. Zakupił plac pod budowę oraz wykonał stolarkę. Budynek Polskiej Bursy dla Młodzieży Rękodzielniczej i Handlowej został zbudowany w latach 1929–1931 i otrzymał imię Michała Bystrzyckiego. Jego projektantem był inż. Stanisław Pollak. Zarówno kosztami budowy jak i bieżącym utrzymaniem internatu zajmowało się Towarzystwo Bursy, którego Bystrzycki został prezesem, natomiast członkami byli miejscowi przedsiębiorcy i rzemieślnicy. Obecnie ten budynek należy do Zespołu Szkół Mechanicznych i Drzewnych im. ks. Franciszka Winnickiego. Fundatora uhonorowano tablicą pamiątkową, którą odsłonięto w 2011 r. Bystrzycki miał także inne zasługi jako darczyńca. Wykonał na własny koszt wszelkie elementy drewniane w budynkach użyteczności publicznej na terenie miasta, m.in. Magistratu i gmachu „Sokoła”. Wspomagał też przemyskich franciszkanów.

Był człowiekiem bardzo aktywnym. Oprócz działalności związanej z kierowaniem własnym przedsiębiorstwem piastował równocześnie funkcje dyrektora Banku Mieszczańskiego i prezesa Izby Rzemieślniczo-Handlowej oraz Rady Nadzorczej Kasy Drobного Kredytu „Druh”. Był również rzeczoznawcą podatkowym oraz cenzorem Banku Polskiego. Uczestniczył ponadto w życiu społecznym miasta. Od 1897 r. był członkiem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, następnie wchodził w skład jego Rady Nadzorczej. Należał do Stowarzyszenia Rękodzielników i Rze-

mieślników „Gwiazda” oraz Kongregacji Kupieckiej. Był członkiem wspierającym Dom Żołnierza. Należał także do Polskiej Organizacji Narodowej. W 1934 r. został wybrany zastępcą przewodniczącego Komitetu Obywatelskiego Budowy Kościoła przy ulicy Dworskiego (w okolicy bursy dla młodzieży rękodzielniczej). W 1935 r. należał do sekcji finansowej Komitetu Organizacyjnego Budowy Elektrowni Okręgowej na Sanie „Krasieczyn–Tarnawce”.

Energia i przedsiębiorczość Michała zostały zauważone i docenione. Od 1900 do 1914 r. był radnym miejskim. Od 1918 r. pełnił funkcję zastępcy wiceburmistrza Przemyśla, a oceniano go wówczas następująco: „Na tem stanowisku nader pracowity i bezstronny, poważnie pojmujący swe obowiązki. Powaga jest cechą tego obywatel, który – choć nie adwokat – potrafi być zastępcą wiceburmistrza w trzecim mieście Galicji”. W 1922 r. został powołany na urząd wiceburmistrza pierwszej kadencji, który sprawował nieprzerwanie do 1926 r.

W czasie okupacji Bystrzycki ukrywał się na wsi. Był przechowywany przez chłopów Żydów, Ukraińców i Polaków. Po zakończeniu II wojny Michał Bystrzycki utracił swój majątek. W Kormanicach utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne, a świetnie prosperujący tartak przejęto w 1949 r. na własność państwa. Dawny właściciel został kierownikiem parkieciarni i przez jakiś czas jeszcze tam pracował. W wieku ponad 80 lat przyszło mu zająć się wychowywaniem osieroconych wnuczek, które wróciły z zesłania w Kazachstanie, którym należało zapewnić utrzymanie oraz wykształcenie. Został pozbawiony dorobku życia, a w nowym powojennym ustroju nie przysługiwała mu emerytura. Źródłem dochodów rodziny był

czynsz od lokatorów kamienic, które były własnością Bystrzyckiego. Utrzymywano ponadto przydomowe gospodarstwo.

Znaną w Przemysłu sylwetkę Bystrzyckiego scharakteryzował żyjący ówczesnie Jan Porembalski:

„Typ, który u nas nie często się spotyka. Był czeladnikiem stolarskim bez wykształcenia, złośliwi mówili, że nawet z elementarzem nie był obznajomiony, a jednak człowiek ten potrafił utworzyć dwie fabryki, tj. tartak parowy i parkieciarnię na większą skalę. [...] człowiek bez wykształcenia, ale umysł bystry, orientował się nie tylko w sprawach swego zawodu, ale znał się dobrze na sprawach miejskich, ogólnie był głoś, że trochę więcej wykształcenia i byłby z niego doskonały burmistrz”.

Za wybitne zasługi w dziedzinie rzemiosła został odznaczony w 1935 r. honorową odznaką ministra przemysłu i handlu.

Michał Bystrzycki zmarł 14 XI 1957. Został pochowany w Przemysłu na cmentarzu głównym.

Źródła i opracowania

Źródła: APP, Sąd Okręgowy w Przemysłu, sygn. 2, s. 188–189; ibidem, Akta notariuszy miasta Przemysłu, c.k. notariusz Stanisław Ziemnowicz, sygn. 2, nr rep. 7/34, ibidem, nr rep. 125/4; ibidem, Powiatowy Związek Cechów Rzemieślniczych w Przemysłu, sygn. 15, s. 43; ibidem, Archidiecezja lwowska, sygn. 222 [Kopie metryk urodzeń w parafii Oleszyce za lata 1864–1865], s. 3; Zbiory prywatne: Wyciąg z księgi urodzonych (duplikat) wydany 30 XI 1957 przez Parafię NMP w Oleszycach (zbiory Andrzeja Paczewskiego z Przemysłu); Życiorys Michała Bystrzyckiego napisany przez niego samego najprawdopodobniej w latach 40. XX w. (zbiory Leszka Włodka z Przemysłu); W. Bystrzycka-Kozera, *Kazachstan w moich wspomnieniach*, [w]: *Tak by-*

ło... *Sybiracy. Wywiezione do Kazachstanu (1940–1946)*, Kraków 2001; „Echo Przemyskie” 1912, nr 97, s. 2, „Gazeta Przemyska” 1909, nr 28, s. 3, „Kurier Poniedziałkowy 1919, nr 2 s. 2; „Nowy Głos Przemyski” 1906, nr 13, s.3; ibidem, 1935, nr 45, s. 3; ibidem, 1936, nr 20, s. 2; „Przegląd Przemyski” 1913, nr 186, s. 2; „Rzeszowski Dziennik Wojewódzki” 1949, nr 1; „Tygodnik Przemyski” 1934, s. 1–2; ibidem, 1935, nr 6, s. 3; ibidem, 1935, nr 46, s. 3; „Ziemia Przemyska” 1924, nr 12, s. 3; ibidem, 1929, nr 15, s. 14.

Opracowania: J. Błoński, *Historia rodziny Bystrzyckich*, cz. 1–2, „Nasz Przemysł” 2010, nr 4, s. 6–7; nr 5, s. 10–11; P. Bystrzycki, *Nad Sanem nad zielonookim 1923–1939*, Poznań 1997, s. 49–50, 68–69, 453–454, *Bystrzycki Michał Józef [w:] Czy wiesz kto to jest?*, t. 1, pod red. S. Łozy, Warszawa 1938, s. 91, E. Dabertowa, *Taśma życia*, Poznań 2005, s. 166–167, M. Dalecki, *Przemysł w latach 1918–1939. Przestrzeń, ludność, gospodarka*, Przemysł 1999, s. 54; A. Kunda, *Fascynujące spotkanie z przeszłością*, „Niedziela” 2011, nr 47, dod. Niedziela Przemyska, s. III; J. Porembalski, *Pragnę unieśmiertelnić postacie niektórych osób, które już odeszły, a na gruncie przemyskim żyły [...] "Sylwetki przemyskie" Jana Porembalskiego ze zbiorów Archiwum Państwowego w Przemysłu*, wstęp S. Piszczek, „Rocznik Historyczno-Archiwalny” t. 21 (2009), druk 2010, s. 288; J. Sztaba, A. Sarkady, „*Saga rodu Bystrzyckich. Przedsiębiorcy, literaci, uczeni, zesłańcy ...*”, Przemysł 2010, s. 13–23, 85–93; (ug), *Na zawsze wpisali się w historię miasta*, „Życie Podkarpackie” 2011, nr 44, s. 19; S. Zawirski, *Zarys dziejów Gniazda Sokolego w Przemysłu*, Przemysł 1935, s. 29.

Fotografie: Zbiory Teresy. Bystrzyckiej z Przemysła, fot. 1 „Michał Bystrzycki w gabinecie Syna Bolesława w Orzechowie pod Wrześnią, 1937”; fot. 2: „Michał Bystrzycki, lata 40–50. XX w.”